

מלחמת מכמש והמרדף אחר פלשתים, פרטים על שאול וממלכתו (פרק יד)

ספר שמואל-א

לא

טו

יב

ט

ד

א

פרק
יד

שמואל

שאול

דוד

המלך שאול

כח-לא

במלחמה מול
הפלשתים
בגלבוע

שאול ובעלת
האוב

טז-לא

קנאת שאול בדוד
מרדף אחר דוד ואנשיו

טז

שאול אינו
מציית לשמואל
במלחמת עמלק
עונשו הכבד

יג-יד

שאול
ובנו יונתן
במלחמה מול
הפלשתים
במכמש

יא

מוביל את העם
לישועת אנשי
יבש-גלעד
מנחש מלך עמון

ט-י

מחפש אתונות
ומוצא מלוכה

תקציר פרק יד

יונתן - מבצע חשאי מוצלח יונתן יוזם מבצע צבאי חשאי ואפילו לאביו, מפקד הצבא, הוא אינו מגלה. הוא ונערו יוצאים לבדם אל המוצב הפלשתי באמונה כי "אולי יעשה ה' לנו כי אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט". ה' שומע אל יונתן ואכן מושיע את יונתן ונושא כליו והם מצליחים להכות בפלשתים. עשרים פלשתים נופלים חללים, ולמפלה המפתיעה הזו בתוך המחנה, יש השפעה מכרעת על התודעה הפלשתית: "ותהי חרדה במחנה בשדה... ותרגז הארץ ותהי לחרדת א-להים".

שאול - המלחמה והושעת ה' שאול והעם, היושבים בינתיים בגבעת בנימין, מבינים שמשהו קורה. מבירור קצר מתגלה שיונתן ונערו עומדים ככל הנראה מאחורי העניין. שאול והעם (כולל המתחבאים מהפרק הקודם), מצטרפים למלחמה שממשיכה בהצלחה ישראלית גדולה: "וינשע ה' ביום ההוא את ישראל".

שבועת הצום במהלך הקרב שאול גוזר צום, ונשבע "ארור האיש אשר יאכל לחם עד הערב ונקמתי מאיבי". כשיונתן שומע על דבר השבועה, הוא מבקר את החלטתו של אביו: "עכר אבי את הארץ". ואכן, במקום שהצום יעצים את הלוחמים, הוא מרעיב ומחליש אותם. כתוצאה מכך העם אוכל בלילה מהשלל וחוטא באכילת הבשר על הדם. בשלב זה מגלה שאול מנהיגות, מארגן שחיטה כשרה ובונה מזבח לה'.

מה לעשות עם מפר השבועה? שאול שואל את ה' אם להמשיך בקרב לילי, ולא נענה. השתיקה מלמדת את שאול שיש בעיה, והוא מברר "במה היתה החטאת הזאת היום?". יונתן מתגלה כאשם, שגם מוכן לשלם את המחיר. שאול מתכוון להמית את בנו משום שהפר את השבועה, אך העם מתנגד למעשיו של שאול - "היונתן ימות אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל?! חלילה, חי ה' אם יפל משערת ראשו ארצה כי עם א-להים עשה היום הזה" ובסופו של דבר יונתן ניצל.

סיכום מלכות שאול פסוקים אלו לא קשורים למלחמה בפלשתים אלא מספרים על מלכות שאול באופן כללי. על ילדיו, מלחמותיו וניצחונותיו.

כוונת יונתן לעלות למועב ללא ידיעת שאול (א)

וַיְהִי הַיּוֹם,

וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן בֶּן-שָׁאוּל אֶל הַנֶּעֱר נִשָּׂא-כָלִיו:

לָכָה וְנַעֲבְרָה (= בוא ונעבור) אֶל מַעֲבַ פְּלִשְׁתִּים

אֲשֶׁר מַעֲבַר הַלָּז (= אשר מהעבר ההוא, המרוחק),

וּלְאָבִיו (שאול) לֹא הָגִיד (מחשש שיתנגד ליוזמה זו)

לָכָה וְנַעֲבְרָה
אֶל מַעֲבַ פְּלִשְׁתִּים

מַעֲבַר-מִכְמָשׁ

בלגל

עלי הכהן

פנחס

אי כבוד

אחיטוב

אחיה

(אחימלך, פרק כא ?)

אחיה-הכהן נושא האפוד (ג)

ואחיה בן-אחטוב, אחי-איכבוד,

בן-פינחס בן-עלי, כהן-ה' בשלו,

נושא אפוד (=בגד שבו שואלים בה')

הערות הכתוב החשובות להמשך הפרק

שאול וצבאו הדל (ב)

ושאול יושב בקצה-הגבעה תחת הרמון

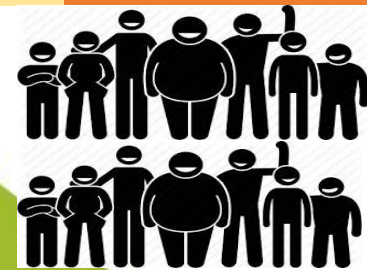
(=עץ רימון ידוע ומוכר שהיה באותו אזור)

אשר במגרון (=מקום ליד מכמש)

והעם אשר עמו כ- 600 איש.

והעם אשר עמו
כ- 600 איש.

מגרון

מכמש

מגרון

העם (ג)

וְהָעָם לֹא יָדַע כִּי הָלַךְ יוֹנָתָן (בנוסף לשאול שלא ידע).

מיקום המועב, והקושי הטופוגרפי לטפס אליו (ד-ה)

וּבֵין הַמַּעְבְּרוֹת (=ובין מקומות המעבר של הגיא הראשי) אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ יוֹנָתָן לַעֲבֹר עַל (=ל) מַעַב-פְּלִשְׁתִּים:

שֵׁן-הַסֵּלַע (=סלע חשוף ובולט כמו שן) מַהְעֵבֵר מִזֶּה, וְשֵׁן-הַסֵּלַע מִהָעֵבֶר מִזֶּה.

שמותם: וְשֵׁם הָאֶחָד: בּוֹצֵץ (אולי להדגיש שהוא חלקלק כמו בוצץ) וְשֵׁם הָאֶחָד: סִנָּה (אולי מלשון קוץ או סבך כמו שיח הסנה)

מיקומם: (=ניצב כמו עמוד) מַצְפּוֹן מִן מִכְמָשׁ, וְהָאֶחָד: מִנֶּגֶב (מדרום) מִן גִּבְעָה.

וְשֵׁם הָאֶחָד: סִנָּה

הַשֵּׁן הָאֶחָד: מַצְוִק

מַעְבֵּר-מִכְמָשׁ

בלגל

יוזמת יונתן לעלות עם נערו על מוצב-פלשתים (ו-ז)

פס' ו.

וַיֹּאמֶר **יְהוֹנָתָן** אֶל-הַנֶּעֶר נִשָּׂא כְלִיוֹ:

לָכֶּה וְנַעֲבְרָה אֶל מִצֵּב-הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה

(בוא ונעלה על המוצב הפלשתי. "ערלים" – מי שלא נימולו, שימש ככינוי גנאי לפלשתים שהיו עם שלא נהג למול באותה תקופה בניגוד לעמים רבים שהיו נימולים, בנוסף לישראל)

אוּלִי יַעֲשֶׂה ה' לָנוּ (ישועה)

כִּי אֵין לָהּ מַעְצוֹר לְהוֹשִׁיעַ בָּרֶב אוּ בַמָּעוֹט

(אין מניעה מצד ה' להושיע בהרבה לוחמים או במעט)

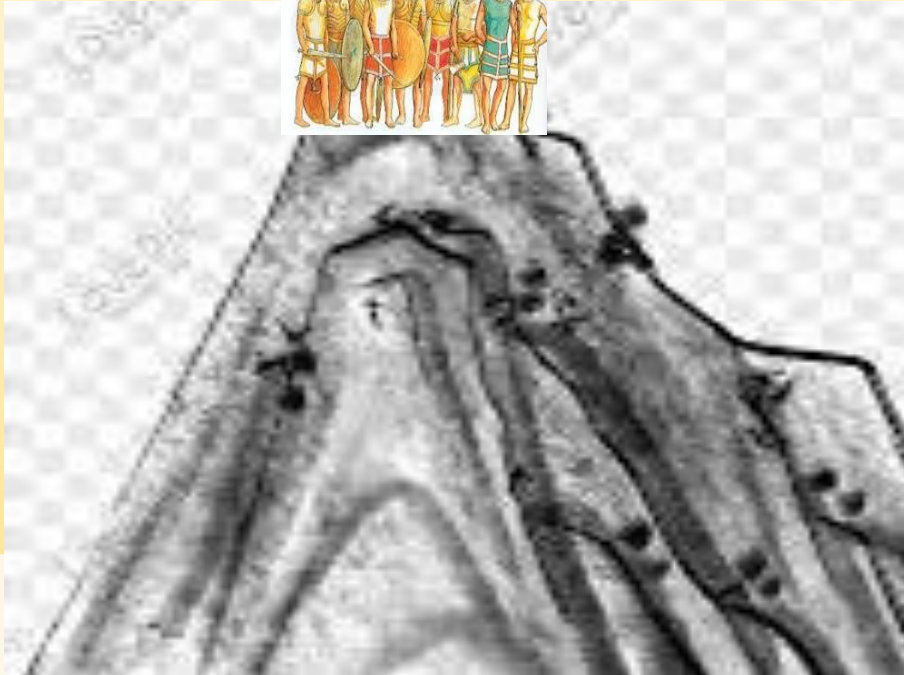
פס' ז

וַיֹּאמֶר לוֹ נִשָּׂא כְלִיוֹ:

עֲשֵׂה כָל-אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ

נִטָּה לָךְ (=פנה לדרך שאתה חפץ בה)

הַנְּנִי עִמָּךְ כָּל־בְּבֶךָ (=אני עמך ואעשה כרצונך)

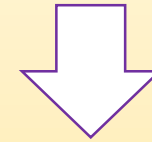

לָכֶּה וְנַעֲבְרָה
אֶל מִצֵּב-הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה

התנאי שקבע יונתן להצלחת מבצע השתלטות על המוצב (1-1)

וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן: הִנֵּה אֲנִי וְעַבְדִּי אֵל הָאֱלֹהִים וְנִגְלִינוּ אֲלֵיהֶם
(נתקרב ונתגלה שנינו לעיני חיילי המוצב, ברגע שיראו אותנו נמתין לתגובתם, ולפיה נחליט אם ננצח והאם ה' אתנו)

אפשרות ב – כדאי לעלות, ה' נתנם בידנו

וְאִם – כֹּה יֹאמְרוּ:

עָלוּ עִלֵּינוּ (=עלו אל המוצב)

(1א)

וְעִלֵּינוּ (=נעלה לכבוש את המוצב)

כִּי נִתְּנָם ה' בְּיָדֵנוּ ! וְזֶה – לָנוּ הָאֹת !

אפשרות א – לא כדאי לעלות

אִם – כֹּה יֹאמְרוּ אֲלֵינוּ:

דָּמּוּ עַד הִגִּיעֵנוּ אֲלֵיכֶם

(=עמדו במקומכם עד שנרד אליכם)

(1א)

וְעָמְדוּ תַּחְתֵּינוּ, וְלֹא נַעֲלֶה אֲלֵיהֶם.

הערה: ישנם פירושים רבים להיגיון באות שקבע יהונתן. נביא אחד מהם:

בדרך שעבר יהונתן לא הסתובבו לוחמים עבריים ואם עבריים כבר מסתובבים שם – זה כדי להסגיר את עצמם לפלשתים.

יונתן רצה לבדוק את מדיניות חיילי המוצב מפניהם, וללמוד מכך על ביטחונם העצמי בכוחם ועל מוכנותם ועירנותם:

אם הפלשתים יגידו להם לעלות: סימן שאינם חוששים מפניהם ואז יונתן ינצל את אדישותם ויתקוף

ואם הם יגידו להם להישאר למטה: סימן שהם חוששים וערוכים לקרב, ממילא אין טעם לתקוף.

עָלוּ אֵלֵינוּ וְנוֹדִיעָה אֶתְכֶם דָּבָר

וַיָּגְלוּ שְׁנֵיהֶם אֶל מַעַב-פְּלִשְׁתִּים

וַיָּגְלוּ שְׁנֵיהֶם אֶל מַעַב-פְּלִשְׁתִּים

וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים:

הִנֵּה עֲבָרִים יֵצְאִים מִן הַחֲרִים

אֲשֶׁר הִתְחַבְּאוּ שָׁם.

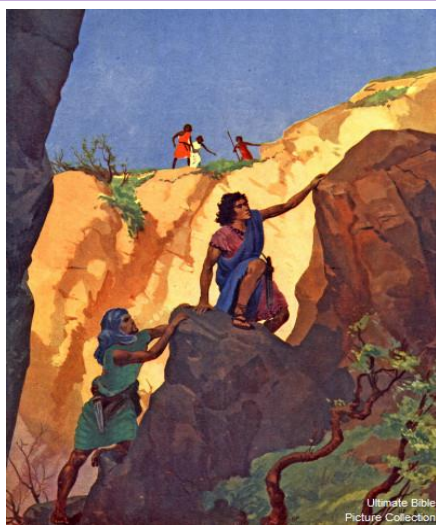
וַיַּעֲנוּ אַנְשֵׁי-הַמַּעֲבָה (=המועב)

אֶת יוֹנָתָן וְאֶת נִשְׂא-כָלִיו, וַיֹּאמְרוּ:

עָלוּ אֵלֵינוּ וְנוֹדִיעָה אֶתְכֶם דָּבָר

(=את תנאי הכניעה, יש הסברים אחרים)

יונתן ונערו מכים את המוצב הפלשתי (יא-יד)

וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן אֶל נָשָׂא-כָלִיו:
עֲלֵה אַחֲרַי, כִּי נִתְּנָם ה' בְּיַד-יִשְׂרָאֵל.
וַיַּעַל יוֹנָתָן עַל יָדָיו וְעַל רַגְלָיו
(כלומר עלו מהסלע התלול, מקום מוסתר
שלא ציפו הפלשתים שיבואו משם)
וְנָשָׂא-כָלִיו אַחֲרָיו

וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים:
הֲיֵה עֲבָרִים יִצְאִים מִן הַחֲרִים
אֲשֶׁר הִתְחַבְּאוּ שָׁם.
וַיַּעֲנוּ אַנְשֵׁי-הַמַּצֵּבָה (=המוצב)
אֶת יוֹנָתָן וְאֶת נָשָׂא-כָלִיו,
וַיֹּאמְרוּ: עָלוּ אֵלֵינוּ
וְנִדְּיָעָה אֶתְכֶם דָּבָר (=את תנאי הכניעה, יש הסברים אחרים)

וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי יוֹנָתָן, וְנָשָׂא-כָלִיו מְמוֹתֵת אַחֲרָיו

וַתְּהִי הַמַּכָּה-הָרֵאשֶׁנָּה אֲשֶׁר הִכָּה יוֹנָתָן וְנָשָׂא-כָלִיו כ-20 אִישׁ !

כַּבְּחָצִי-מַעֲנָה (כחצי תלם בגודל חרישה של) צֶמֶד-שָׂדֶה (חצי ממה ששני שוורים חורשים ביום חרישה אחד) !

הסבר: יונתן ונושא כליו פעלו בנחרצות ובאומץ והרגו במוצב 20 פלשתים,
במידת שטח קטנה, הישג יפה ללוחמת פנים אל פנים. מידת השטח היא
כחצי תלם = חצי מהשטח שעמד בקר חורש בשדה במשך יום אחד.
מדובר על שטח של כ-50 אמה, כ-20 עד 30 מטרים

בהלה גדולה מתפשטת בכל הכוחות הפלשתיים (טו)

וַתְּהִי חֲרָדָה (=פחד רב)

בַּמַּחֲנֶה בַּשָּׂדֶה וּבְכָל-הָעַם (הפלשתי),

הַמַּעֲבָה וְהַמִּשְׁחִית חָרְדוּ גַם הַמָּה

(גם מועב הפלשתי וגם הגדודים המשחיתים פחדו),

וַתִּרְגַּז הָאָרֶץ (כולם היו רועדים מפחד)

וַתְּהִי לַחֲרָדַת-אֱלֹהִים (=לחרדה גדולה מאד)

הצופים מדווחים על הבהלה במחנה פלשתים (טז)

וַיֵּרְאוּ הַצִּפִּים לְשֹׂאֵל בְּגִבַּעַת-בְּנִימִן (=בגבע בנימין הקרוב למכמש)

וְהָיָה הַחֲמוֹן (=הפלשתים הרבים) נִמוֹג (=נעו לפה ולפה מרוב פחד),

וַיִּלֶּךְ וַהֲלֹם (ביטוי קשה. אולי הלמו רגלי הסוסים מרוב בלבול ובהלה, או הלמו אחד בשני, יש פירושים נוספים)

ניסיון שאול לראות אם מישהו נעדר,
ואולי הוא אחראי למהומה בפלשתים (יז)

וַיֹּאמֶר שָׂאֹל לָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ:
פְּקֻדוֹ-נָא (=תבררו ע"י ספירה) וְרְאוּ מִי הָלַךְ מֵעַמָּנוּ ?
וַיִּפְקְדוּ, וְהִנֵּה אֵין יוֹנָתָן וְנִשָּׂא כָלִיו.

שאל מבקש מאחיה-הכהן לשאול בה' אך לבסוף מפסיקו מלשאול (יח-יט)

וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל לְאַחִיָּה: הֲגִיֶּשֶׁה אֲרוֹן-הָאֱלֹהִים,
כִּי הִיָּה אֲרוֹן-הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם-הַהוּא (עם) וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל.

(הערה: שאלה: בפס' ג' מוזכר שלאחיה יש אפוד וציפינו שישאל באפוד. אם-כן לא ברור מה פשר השאילה בארון? מה עושה כאן הארון?
האם הובא הארון למערכה? האם בכלל שואלים בארון?

תשובות: 1. הארון כלל לא הובא לשם, אלא הפסוק מדבר על שאלה באפוד, אפוד קשור באופן רגיל עם ארון האלקים.
2. הארון אכן הובא למערכה. מסיפור מהמלחמה מול בני בנימין, שופטים פרק יט, ניתן להבין ששואלים גם בארון.

וַיְהִי עַד דְּבַר (=עד שסיים לדבר) שְׂאוֹל אֶל הַכֹּהֵן,
וְהַהֲמוֹן (וההמולה במחנה פלשתים הלכה וגברה) אֲשֶׁר בְּמַחֲנֶה-פְּלִשְׁתִּים וַיִּלֶּךְ הָלוֹךְ וָרֶב.

וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל הַכֹּהֵן: אֶסָּף יָדָךְ. (=החזר ידך, הפסק את פעולת השאילה באלהים כי אנו כבר רואים שאלהים עמנו, חבל לבזבז זמן ויש
לנצל את מהומה ולהתחיל במרדף).

המעטרפים לשאול (כ-כג)

לוחמיו (כ)

וַיִּזְעַק שְׂאוּל וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ, וַיָּבֹאוּ עַד-הַמִּלְחָמָה, וַהֲנִיחַ הָיְתָה חֶרֶב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ (בעד הפלשתים) מִהוֹמָה גְּדוֹלָה מְאֹד.

העברים (כא)

וְהָעִבְרִים הָיוּ לַפְּלִשְׁתִּים כְּאֶתְמוֹל שְׁלֹשׁ אֲשֶׁר עָלוּ עִמָּם בַּמַּחֲנֶה סָבִיב (כוח ישראלי שכנראה תמך בפלשתים או שזעבד על-ידם ובתחילת המערכה היה עם הפלשתים) וְגַם הָמָּה לַהֲיוֹת עִם יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עִם שְׂאוּל וַיּוֹנָתָן (=גם עברים אלו עזבו את הפלשתים והצטרפו לשאול נגד פלשתים).

המתחבאים חוזרים למערכה להילחם (כב)

וְכָל אִישׁ-יִשְׂרָאֵל, הַמִּתְחַבֵּאים בְּהָר-אֶפְרַיִם, שָׁמְעוּ כִּי נָסוּ פְּלִשְׁתִּים, וַיִּדְבְּקוּ גַם-הֵמָּה אַחֲרֵיהֶם בַּמִּלְחָמָה.

ה' (כג)

וַיֹּשַׁע ה' בַּיּוֹם-הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַמִּלְחָמָה עָבְרָה אֶת בֵּית-אֶזְנָן (עברה למקום ממערב למכמש).

מידע כללי (כד)

וְאִישׁ-יִשְׂרָאֵל נִגַּשׁ בַּיּוֹם הַהוּא (=לוחמי שאול נלחצו, כי שאול האיץ בעם לרדוף אחר הפלשתים ללא הפסקה).

קשיים ובעיות שעלו במהלך המרחף

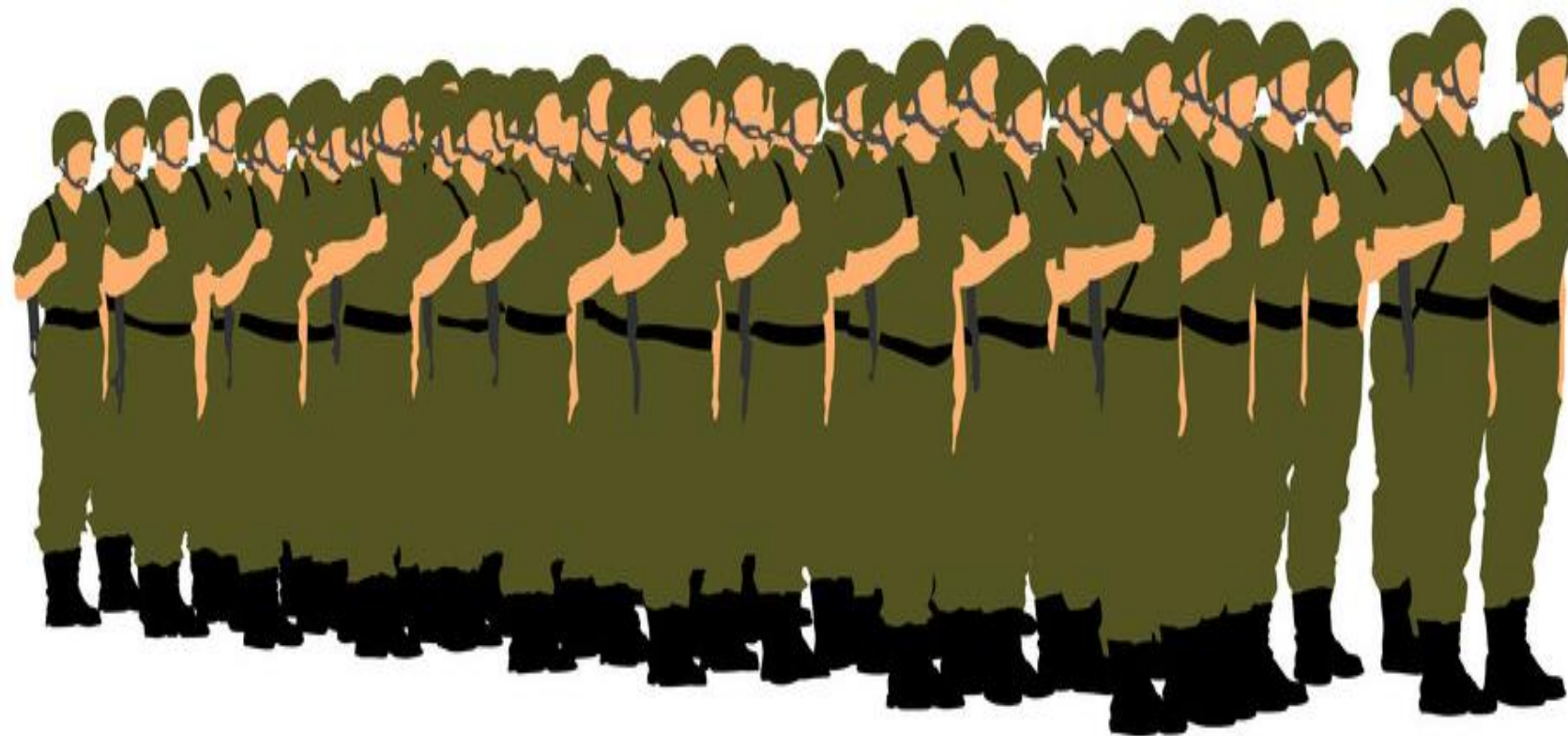
(כד-מו)

פס' כד.

וַיֹּאֲלֵ (השביע) שָׂאוֹל אֶת (לוחמי) הָעָם לֵאמֹר:

אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יֹאכֹל לֶחֶם עַד הָעֶרֶב

(עד אשר): וְנִקְמָתִי מֵאִבִּי.

פס' כד-כו

וְלֹא טַעַם כָּל-הָעֵם לָחֶם.

וְכָל-הָאָרֶץ בָּאוּ בַּיַּעַר (=כל הלוחמים הרבים באזור הגיעו ליער)

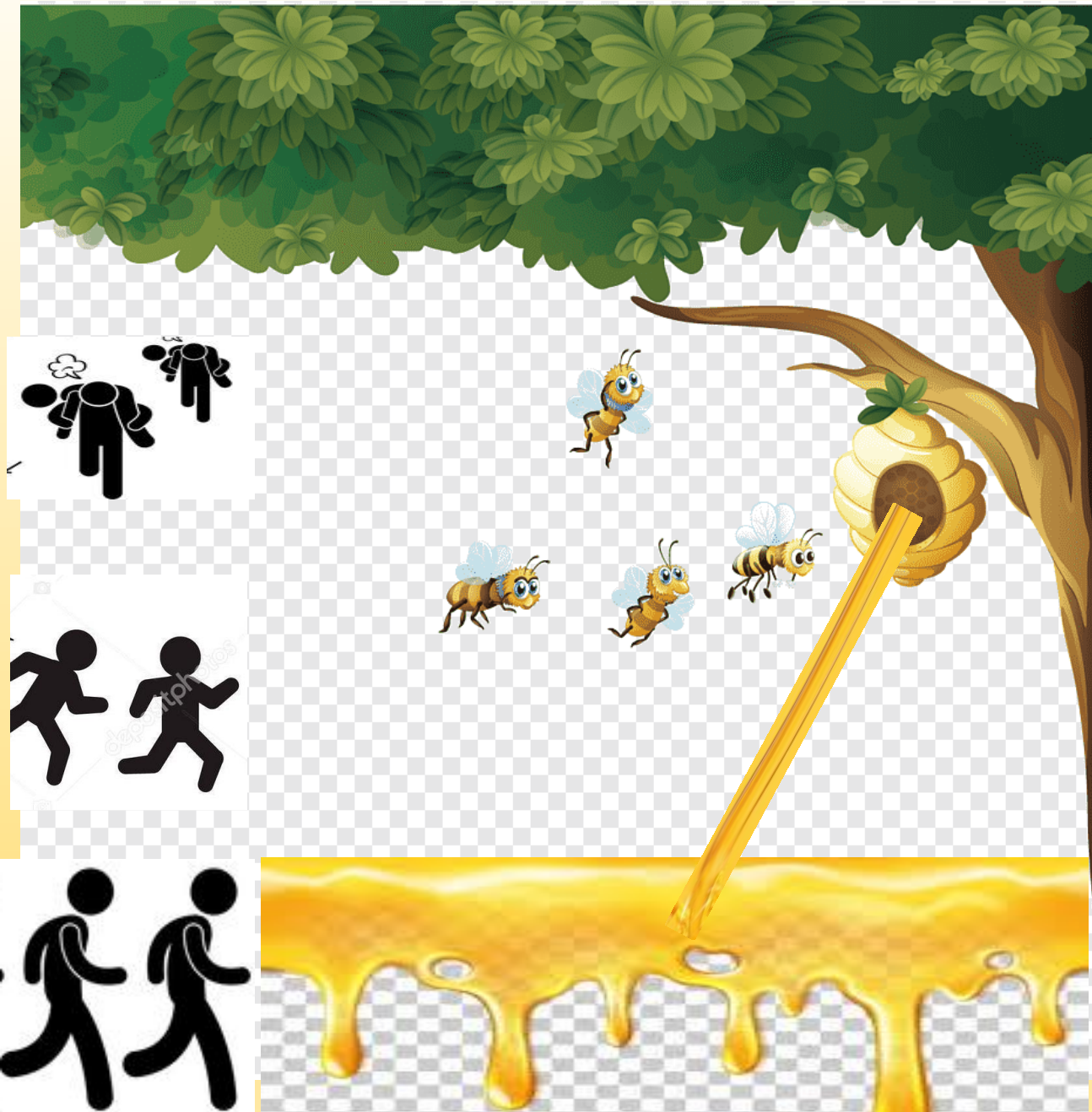
וַיְהִי דְבַשׁ עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה

וַיָּבֹא הָעָם אֶל הַיַּעַר,

וַהֲנִיחַ הַלֵּךְ דְּבַשׁ (=קילוח דבש הזב ונגרר על-פני המקום)

וַיֵּאֵן מִשִּׁיג יָדוֹ אֶל-פִּיו (=אף אחד לא מאפשר להכניס לפה דבש)

כִּי יֵרָא הָעָם אֶת הַשִּׁבְעָה.

וַיִּשְׁלַח אֶת קֶצֶה-הַמָּטָה
אֲשֶׁר בְּיָדוֹ
וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בִּיעֵרַת הַדְּבֹשׁ

פס' כז.

וַיּוֹנְתֵן לֹא שָׁמַע בְּהִשָּׁבִיעַ אָבִיו אֶת הָעָם
וַיִּשְׁלַח אֶת קֶצֶה-הַמָּטָה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ
וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בִּיעֵרַת הַדְּבֹשׁ (=בַּחֲלַת הַדְּבֹשׁ)
וַיָּשֶׁב יָדוֹ אֶל פִּיו,
וַתֵּאָרָנָה עֵינָיו (=עֵינָיו שֶׁכָּבוּ מִחֲמַת מֵאֲמִץ-הַמֶּרְדֵּף הָאִירוּ)

בקורת יונתן על שבועת אביו בעניין הטעימה עד לאחר המרדף

פס' כח.

וַיַּעַן אִישׁ מִהָעָם, וַיֹּאמֶר :

הַשְּׂבַע-הַשְּׂבִיעַ אָבִיךָ אֶת הָעָם לֵאמֹר

אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר-יֹאכַל לֶחֶם הַיּוֹם

וַיַּעַף הָעָם (כי תש כוחו של העם בגלל ההקפדה על הציות
לשבועה לא לטעום עד לאחר המרדף)

פס' כט-ל.

וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן: עֹכֵר (=השחית, גרם לצרה) אָבִי אֶת הָאָרֶץ (לכל האנשים)

רְאוּ-נָא, כִּי אָרוּ עֵינַי כִּי טַעַמְתִּי מֶעֶט דְּבַשׁ-הַזֶּה,

אֲףִי כִּי לֹא אָכַל אָכַל הַיּוֹם הָעָם (תארו לכם שאם העם הרודף היה אוכל סעודה

של ממש ולא רק מעט דבש, הסעודה יכולה הייתה לבוא:) מִשָּׁלַל-אֲבִיו אֲשֶׁר מָצָא,

כִּי עָתָה לֹא רָבַתָּה מְכָה בַּפְּלִשְׁתִּים !?

(=האם המכה בפלשתים לא הייתה גדולה יותר !?)

פס' לא.

וַיִּכּוּ בַיּוֹם-הַהוּא בַּפְּלִשְׁתִּים מִמַּכְמֶשׁ אֵילָנָה

(=מהעיר מכמש שבאזור ההר עד איילון

שבאזור החוף, מרחק מרדף של כ-20-30 ק"מ),

וַיַּעַף הָעָם מֵאֵד.

חטא העם באכילה על הדם (לב)

וַיֹּאכַל הָעָם עַל הַדָּם

(=העם אכל את הבשר כשדם הבהמות השחוטות

התערבב במקום המצאות הבשר ואכילתו.

בתורה קיים איסור לאכול בשר עם הדם:

"לא תאכלו על הדם, לא תנחשו ולא תעוננו.." (ויקרא יט).

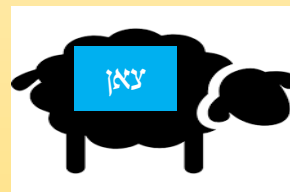
כנראה מנהג גויים היה לנחש ולעונן (סוג כישוף)

כשהדם המערבב בבשר מונח לפניהם)

וַיַּעַט (=הסתער, כמו עיט רעב המסתער על חתיכת בשר) הָעָם אֶל הַשָּׁלֵל,

וַיִּקְחוּ צֹאן וּבָקָר וּבָנֵי-בָקָר (=עגלים) וַיִּשְׁחֲטוּ-אֶרְצָה.

הפתרון שהציע שאול: שחיטה הבהמות על גבי אבן גדולה (לג-לד)

וַיִּגִּדּוּ לְשָׁאֹל לֵאמֹר, הֲנִיָּה הָעֵם חֲטָאִים לַה', לֶאֱכֹל עַל-הַדָּם.

וַיֹּאמֶר (שאול) : בְּגִדְתֶם (בה)

מעבר לחשש חשש של עבודה-זרה וחליכה במנהגי גויים, כפי שהסברנו מקודם, יש בחטא גם בגידה – כפיות טובה כלפי ה' שהושיעם...).

גִּלּוֹ-אֵלִי הַיּוֹם אֲבֶן-גְּדוֹלָה

(=גלגלו אלי לכאן אבן גדולה ותשחטו הבהמות על האבן, הדם ירד לארץ ולא יבוא במגע עם הבשר)

וַיֹּאמֶר שָׁאֹל (=למפקדי העבא): פָּעוּ (=התפזרו) בָּעֵם,

וְאִמַּרְתֶּם לָהֶם, הֲגִישׁוּ אֵלַי אִישׁ שׁוֹרוֹ וְאִישׁ שִׁיָּהּ (=שה שלו)

וַיִּשְׁחָטֻם בְּזֶה (במקום הזה) וְאִכְלֹתֶם, וְלֹא תַחֲטְאוּ לַה' לֶאֱכֹל אֶל-הַדָּם,

וַיִּגְשׁוּ כָל-הָעָם אִישׁ שׁוֹרוֹ בִּידּוֹ (=באותו) הַלַּיְלָה, וַיִּשְׁחָטוּ-שָׁם.

בניית מזבח לה'

פס' לה. וַיִּבֶן שָׁאוּל מִזְבֵּחַ לַיהוָה
אֲתוֹ הֵחָל לְבָנוֹת מִזְבֵּחַ לַיהוָה

(=שאוול סיים את בניית המזבח שאותו
החל כבר לבנות לזכר הניצחון המתקרב,
יש מפרשים: בנה מזבח מהאבן שבה
השתמש לשחיטת הבהמות.)

התייעצויות שאול האם להמשיך במרדף גם בלילה (לו-מו)

ניסיון שאול להתייעץ עם ה'
התעלמות ה' ממענה (פס' לו-לז)

שאול	הכחן / ה' (אחיה ?)
וַיִּשְׁאַל שָׁאוּל בַּאלֹהִים: הֲיָרֶד אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים ? הֲתִתֶנִּם בְּיַד יִשְׂרָאֵל ?	וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן: נִקְרְבָה הֵלֶם אֶל הָאֱלֹהִים (=בואו וניגש לשאול באפוד את האלהים, יש פירושים נוספים)
	וְלֹא עָנָהוּ (ה') בַּיּוֹם הַהוּא

התייעצות עם לוחמי העם (פס' לו)

שאול	לוחמי העם
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל: נִרְדָּה אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים לַיְלָה, וְנִבְזָה (=נבזו) בָּהֶם עַד אֹר-הַבֹּקֶר, וְלֹא נִשְׂאָר בָּהֶם אִישׁ.	וַיֹּאמְרוּ: כָּל-הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה.

שאל מנסה לברר מי חטא לה' (בהפרת השבועה)

ולכן ה' לא עונה לו (לה-מב)

שאל	העם
וַיֹּאמֶר שְׂאֹול: גִּשּׁוּ הָלֶם כָּל פְּנוֹת הָעָם (=גשו לכאן כל ראשי העם) וַדַּעוּ וּרְאוּ (=בררו היטב) בַּמָּה הִיָּתָה הַחֲטָאת הַזֹּאת הַיּוֹם ? כִּי חִי-ה' הַמּוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל (=אני נשבע בה' שהושיענו): כִּי אִם יִשְׁנֹו בְּיוֹנָתָן בְּנֵי, כִּי מוֹת-יָמוּת (=שאפילו אם החוטא יהיה יונתן בןי, אזי הוא ימות)	וַיֵּאֵן עֲנָהוּ מִכָּל-הָעָם.
וַיֹּאמֶר אֵל כָּל-יִשְׂרָאֵל: אַתֶּם (כל לוחמי העם) תִּהְיוּ לְעֵבֶר אֶחָד, אֲנִי וַיּוֹנָתָן בְּנֵי נָהִיָּה לְעֵבֶר אֶחָד.	וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל שְׂאֹול: חָטֹב בְּעֵינֶיךָ עָשָׂה.
וַיֹּאמֶר שְׂאֹול אֶל ה' אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל: הֲבָה תָּמִים (=תן גורל אמת, יש פירושים נוספים) וַיִּלְכֹּד יוֹנָתָן וּשְׂאֹול, וְהָעָם יָצְאוּ (נקיים מהגורל). וַיֹּאמֶר שְׂאֹול: הִפִּילוּ (גורל) בֵּינִי וּבֵין יוֹנָתָן בְּנֵי (מא-מב)	
וַיִּלְכֹּד יוֹנָתָן.	

שאול מברר עם יונתן האם הפר שבועתו (מג-מד)

שאול	יונתן
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל יוֹנָתָן: הַגִּידָה לִּי מָה עָשִׂיתָה ? (שאול אינו יודע שיונתן אכל מן הדבש)	וַיַּגֵּד לוֹ יוֹנָתָן, וַיֹּאמֶר: טַעַם טַעַמְתִּי בְּקִצָּה-הַמָּטָה אֲשֶׁר בְּיָדִי מֵעֵט דָּבָשׁ, הִנְנִי אָמוּת.
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל: כֹּה-יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסֵף (=לשון שבועה, אני נשבע ש...) כִּי מוֹת-תָּמוּת יוֹנָתָן.	

העם פודה את יונתן ממות (מה-מו)

הַיּוֹנָתָן יָמוּת
אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה
הַגְּדוֹלָה-הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל !?

וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל שָׁאוּל:

הַיּוֹנָתָן יָמוּת אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה-הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל !?

חֲלִילָה,

חַי-ה' אִם יִפֹּל מִשְׁעֶרֶת-רֹאשׁוֹ אֶרְצָה (לֹא יֵאוֹנֶה לוֹ כָּל רֶעַ)
כִּי עַם (=בַּעֲזָרָת) אֱלֹהִים עָשָׂה (תְּשׁוּעָה) הַיּוֹם-הַזֶּה.

וַיִּפְדּוּ הָעָם אֶת יוֹנָתָן, וְלֹא-מָת. (כְּנִרְאָה שִׁילְמוּ בַּעֲדוֹ כֶּסֶף אוֹ זָהָב,
אוֹ הִקְרִיבוּ קֹרְבָּן אוֹ פָדוּ אוֹתוֹ בְּכָךְ שֶׁאָמְרוּ שֶׁהַשְּׁבוּעָה אֵינָה חַלָּה עָלָיו)

הַעֲרָה: לַמְּרוֹת שִׁיּוֹנָתָן טַעַם מִהֲדַבֵּשׁ לֹלֵא שִׁידַע שֶׁאָבִיו הִשְׁבִּיעַ אֶת הָעָם שֶׁלֹּא
לֵאכּוֹל, וְלִכְאוּרָה הוּא לֹא אִשָּׁם, ה' בְּכָל-אוֹפֵן כַּעַס וּמִמִּילָא לֹא עָנָה לְשֹׁאוּל,
לְכֵן כִּפִּי הִנֵּרְאָה כֵּן עֲרִיכִים הָיוּ לַפְּדוּתוֹ.

סוף המלחמה (מו)

וַיַּעַל שָׂאוּל מֵאַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים,
וּפְלִשְׁתִּים הָלְכוּ לְמִקְוָם.

שאל המלך הישגיו המדיניים,

משפחתו

(מז–נב)

העלחותיו המדיניות והעבאיות של שאול המלך (מז-מח)

וְשָׁאוּל לָכַד הַמְּלוּכָה עַל יִשְׂרָאֵל
וַיִּלָּחֶם סָבִיב בְּכָל-אֹיְבָיו:

בְּמוֹאֵב

וּבְבִנֵי-עַמּוֹן

וּבְאֲדוֹם

וּבַמְּלָכִי-עֹזָבָה

וּבַפְּלִשְׁתִּים,

וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְגֹּחַ יִרְשִׁיעַ (=יחייב, יעניש את האויבים), וַיַּעַשׂ חָיִל,

וַיִּךְ אֶת עַמְּלֵק (כפי שיסופר בפרק הבא)

וַיַּעַל אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד שִׁסְחֹו

מלכי
עובה

פלשתים

בני
עמון

מואב

עמלק

אדום

אביאל

נר

קיש

אבנר

(שר צבא שאול)

שאול

(אשתו: אחינעם בת אחימעץ)

מיכל

מירב

מלכישוע

ישוי

(איש בשת ?)

יונתן

הערות בעניין צאצאי שאול:

1. ישוי – כנראה הכוונה לאיש-בשת (תחילת ספר שמואל-ב).
2. אבינדב בן שאול שמת בגלבוע חסר כאן ברשימה (שמואל-א, פרק לא).
3. לשאול היו שני בנים נוספים מפילגשו רעפה בת-איה: ארמוני, מפיבושת (לא אותו מפיבושת שהיה בן יונתן). ראה שמואל-ב, פרק כא.

משפחת שאול (מט-נא)

ילדיו:

ויחיו בני-שאול: יונתן וישוי ומלכישוע.
ושם שתי בנותיו: שם הבכירה: מרב, ושם הקטנה: מיכל.

אשתו:

ושם אשת-שאול: אחינעם בת-אחימעץ.

בן דוד – שר צבא:

ושם שר-צבאו: אבינר בן-נר דוד שאול.

אביו, דודו, סבו

הערה: וקיש אבי-שאול, ונר אבי-אבנר בן-אביאל.

שאול מול הפלשתים האויב המרכזי (גב)

הכי קשה
לי מול
הפלשתים
האלה !

וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה חֲזָקָה עַל פְּלִשְׁתִּים
כָּל יְמֵי-שָׁאוּל

וַרְאָה שָׁאוּל כָּל אִישׁ-גִּבּוֹר
וְכָל בֶּן-חַיִל,
וַיֹּאסֶפֶהוּ אֱלֹיוּ.